

Колеснікова А.М.

м. Харків, Україна

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА МОЛОДІ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Соціальні та ринкові зміни спричинили низку нових проблем у встановленні особистості молодої людини. На думку численних сучасних дослідників, центральною проблемою молоді нині є доступність до можливостей життєвих змін за допомогою так званих соціальних «ліфтів», вертикальної мобільності, найефективнішими серед яких є «родина», «освіта», «політика». [1, С.93-94] В умовах відмови від соціалістичної моделі розвитку на початку 1990-х років в якості кінцевої мети проголошувалася побудова вільного суспільства за зразком західних типів суспільств. Ідеал свободи займав і займає найвище місце в ієрархії цінностей молоді в сучасних умовах. За основу державної політики була прийнята неоліберальна модель, яка, зокрема, реалізовувалася на Заході урядами Р. Рейгана («рейганоміка») і М. Тетчер («тетчеризм»). Найбільшими ідеологами неолібералізму на Заході виступили австрійські філософи і економісти Людвіг фон Мізес і Фрідріх фон Хайек, а також американець МілтонФрідмен.

Наявність норм, які регулюють відносини між людьми (моральні, соціальні, правові), є невід'ємною складовою кожного суспільства. Тому невід'ємним є і порушення та відхилення від цих норм. Вивчення девіантної поведінки в наукових розробках здійснювалося двома шляхами. По-перше, серед традиційних наук з середини ХІХ ст. почалося соціологічне осмислення соціальної реальності: соціологічна школа кримінального права, соціологічна спрямованість у вивченні алкоголізму і наркоманії, суїцидальної поведінки і проституції. Інтенсивно проводилися емпіричні дослідження із застосуванням різних методів. По-друге, в кінці 60-х - на початку 70-х рр. ХХ ст. з'явилися перші праці, які поклали основу

формування теорії девіантної поведінки з точки зору соціології. В результаті багаточисельних наукових досліджень були отримані (і продовжують накопичуватись) взаємодоповнюючі і уточнюючі одна одну відомості про різні форми девіантної поведінки. [3, С.123]

Під девіантною поведінкою розуміють діяльність, що переступає узвичаєні норми. Уявлення про девіантність може змінюватися залежно від місця й часу; нормальна поведінка в одній культурній ситуації може бути названа девіантною в іншій. Важливим для розуміння відхилень є поняття норми. Це є межа, міра припустимого (з метою збереження і зміни системи).

До основних форм негативної девіантної поведінки належить делінквентна поведінка, пияцтво, наркоманія, проституція, самогубство. Делінквентна поведінка - це будь-яка поведінка, що порушує норми громадського порядку. Дана поведінка може мати форму дрібних порушень морально-етичних норм, що не досягають рівня злочину, а також злочинної поведінки. [4, С.77-79]

Важливим елементом вивчення девіантної поведінки є дослідження причин її виникнення. Біологічні теорії девіації трактують безпосередню фізичну структуру людини (фізичні риси, тілесну будову) як прямий детермінант її девіації. Психоаналітична теорія наголошує на о притаманній особистості внутрішній конфліктності, яка спричиняє девіацію. Соціологічний підхід враховує біопсихологічні фактори для узагальнення і втілення в інтегрально-соціальному обсязі. Згідно з соціологією девіації, - остання настає як наслідок різних форм аномії, соціальної, культурної, групової, кримінологічної дезорганізації.

Найважливішим аспектом є дослідження різних форм взаємного впливу соціальних девіацій між собою. Цей вплив має відносно стійкий характер. Наявна залежність різних форм девіантної поведінки від середовища - економічних, соціальних, демографічних, культурологічних і інших чинників. Вплив певних форм поведінки, що відхиляється, одна на одну може бути як на збільшення та посилення, так і на послаблення.

Девіантна поведінка людини пов'язана з амбівалентною природою людини, яка є реальністю, а не недоліком. Від неї не треба позбавлятися. Про неї важливо пам'ятати, та це і є проблема у процесі соціалізації і правового виховання. Нажаль, соціальна, економічна та духовна деградація сучасних пострадянських суспільств, і українське не є винятком, призвели до численних і різноманітних поведінкових відхилень пов'язаних із нехтуваннями нормами моралі, права та соціальними обов'язками окремими групами населення.

Девіантна поведінка людини пов'язана з негативними наслідками перехідного періоду розвитку українського суспільства і глобалізації, як результату сучасного бурхливого розвитку капіталізму. Сучасні українські дослідники вважають, що у молодіжному середовищі виник своєрідний духовних вакуум, пов'язаний із кризою колишньої системи соціальних цінностей і виникненням рис нової соціально-духовної парадигми та відродження національної ментальності. [1, С. 98; 2, С.39]

Сьогодні в будь-якому суспільстві людини постійно перебувають у стані ризику, при цьому констатується, що хоча в благополучному західному суспільстві, що процвітає, можуть домінувати одні ризики, а в нестабільному, кризовому інші, уникнути загроз, що застають не вдається нікому. У суспільствах, що трансформуються немає усталених відносин, норм, зв'язків між людьми, тому наслідки змін передбачити важко, а в багатьох випадках практично неможливо, через що міра ризику збільшується.

Література:

1. Капера І. Українська молодь у контексті соціальних змін // Вища освіта України, №1, - 2012 - С.93-100;
2. Луков В.А. Будущее молодежи в обществе будущего // Человек. - №4 - 2012 - С. 38-48;

3. Нікітін А.В. Девіантна поведінка як предмет філософсько-правового аналізу//Проблеми філософії права. Том II. - Київ Чернівці: Рута, 2004. - 240 с.;
4. Правове виховання в сучасній Україні: монографія / А.П. Гетьман, Л.М. Герасіна, О.Г. Данильян та ін.; за ред.. В.Я. Тація, А.П. Гетьмана, О.Г. Данильяна. - Х.: Право, 2010. - 368с.